

Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyində

*Əbədiyyət nəşib deyil hər sənətkara,
Hər köçənin evi dönüb muzey olmayır.
Yüz-yüz bəzək vurdursa da daşa, divara,
Nə faydası-adı xalqa bəzək olmayır.*

*... Od parlayıb min ocağın gözüünə bu ev,
Evsizləri öz başına yığıb anataq.
Deyirlər ki, hər gələnin üzünə bu ev
Gecə-gündəz açıq olub mehmanxanataq.*

Tofiq Bayram

"Üzeyir Hacıbəylinin
"Düşüncələr" şeirindən

Azərbaycan peşəkar musiqisinin banisi dahi bəstəkar, publisist, dramaturq, ictimai xadim Üzeyir Hacıbəylinin ruhunu yaşadan ilk ev-muzeyi Şuşada, onun uşaqlıq illərinin keçdiyi evdə, hələ 1959-cu ildə açılmışdı.

1975-ci il noyabrın 20-də dahi bəstəkarın 90 illik yubileyi günlərində ümummilli lider Heydər Əliyevin sərəncamı və dəstəyi nəticəsində Bakıda Şamil Əzizbəyov küçəsi, ev 67/69-da, ikinci ev-muzeyi bəstəkarın 1915-1942-ci illər ərzində yaşadığı evdə təşkil edildi. Muzey 4 otaqdan ibarətdir. I otaq bəstəkarın iş otağı, II otaq yataq otağıdır. III və IV otaqlar isə Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığının müxtəlif sahələrini işıqlandırır.

Bəstəkarın ev-muzeyinə demək olar ki, dünyanın hər yerindən qonaqlar gəlir. Muzeyin rəy kitabına 40-dan artıq dünya xalqlarının dilində yazılmış hərarətli ürək sözləri bu deyilənlərə əyani sübutdur. Bu gün muzeyin şöhrəti təkcə Azərbaycanda deyil, ölkəmizin hüdudlarından kənar da geniş yayılmışdır.

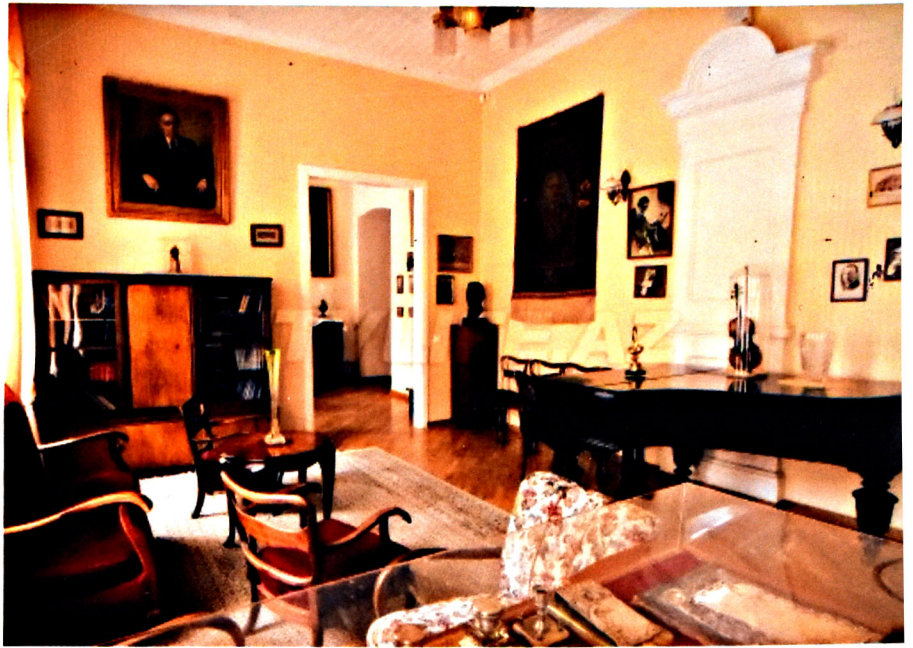
Vaxtilə H.Cavidin, C.Cabbarlının, C.Məmmədquluzadənin, Y.V.Çəmənşaminlinin,

Ə.Haqqverdiyevin, S.Vurğunun, A.Şaiqın, M.Ə.Rəsulzadənin, M.Topçubaşovun, L.Rostropoviçin, R.Q.lijerin, S.Raxmaninovun və başqa neçə-neçə görkəmli şəxsiyyətlərin qonaq olduqları bu qədim muzeyə çevrildikdən sonra xatirə kitabına M.İbrahimovun, T.Xrennikovun, Ə.Şərifin, S.Rəhimovun, C.Cahangirovun, B.Vahabzadənin, S.Ələsgərovun, Qabilin, T.Bayramın və yüzlərlə tanınmış elm və incəsənət xadimlərinin, yazıçıların, şairlərin, bir sözlə Üzeyir Hacıbəyli musiqisi pərəstişkarlarının səmimi sözləri yazılmışdır. Musiqisəvərlər bəstəkarın ev-muzeyini məbəd adlandırırlar. Bu gün biz dahi bəstəkarın ev-muzeyini yalnız eksponatların qorunub saxlandığı yer deyil, elmi tədqiqat müəssisəsi, maarifçilik məktəbi adlandırsaq – yanılmarıq.

Yüzlərlə gənc alim, tələbə, Üzeyir irsinin tədqiqatçıları buraya gələrək muzeyin zəngin fondundan, kitabxanasından, fonotekasından, audio, video disklərindən istifadə edir.

Muzeydə vaxtaşırı müxtəlif mövzularda tədbirlər keçirilir, tematik sərgilər təşkil edilir. Burada təkcə Üzeyir Hacıbəylinin deyil, eləcə də digər görkəmli musiqi xadimlərinin, Hacıbəyililər nəslinin tanınmış nümayəndələrinin yubileyləri, xatirə günləri, müasir yazıçıların, alimlərin kitablarının təqdimat mərasimləri keçirilir. Bütün tədbirlər videolentə alınır, fotosəkillərdə əbədiləşir və həmin materiallar da muzey fonduna təhvil verilərək fondun daha da zənginləşməsinə səbəb olur.

Muzeyə gələn qonaqlar ekspozisiya zalları ilə tanış olarkən, Üzeyir Hacıbəylinin həyat və yaradıcılığı haqqında mühazirələri dinləyərkən onları bəstəkarın ölməz musiqisinin həzin sədaları müşziyət edir. Ekspozisiya otaqlarının alt qatında konsert və kino zalları yerləşir. Konsert zalında mütəmadi olaraq Bakı Musiqi məktəbləri, İncəsənət məktəbləri şagirdlərinin hesabat konsertləri təşkil edilir. Bu konsertlərin

proqramı əsasən Üzeyir Hacıbəyli və onun tələbələrinin əsərləri əsasında tərtib edilir. Konsert zalında eləcə də vaxtaşırı muzeyin tədbirlərinə dəvət edilmiş professional musiqiçilərin, vokalçıların ifaları dinlənir. Kino zalında isə gələn qonaqlar "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında müxtəlif illərdə çəkilmiş, böyük bəstəkarın həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş sənədli filmlərə və onun əsərləri əsasında lentə alınmış bədii filmlərə tamaşa edirlər. Qeyd edək ki, bütün bu filmlər yeni video kassetlərə köçürülərək, müzsir kinoprojektorlar vasitəsilə muzeydə nümayiş etdirilir. Vaxtaşırı müxtəlif radio, televiziya kanallarının əməkdaşları, qəzet, jurnal müxbirləri muzeyə gələrək buradan maraqlı verilişlər, mətbuat müxbirləri muzeyə gələrək buradan maraqlı verilişlər, mətbuat materialları hazırlayırlar. Muzey demək olar ki, tez-tez çəkiliş meydançasına çevrilir. Belə ki, Bakı kinostudiyasının əməkdaşları müvafiq sənədli, bədii filmlərin çəkilişi üçün muzeyə müraciət edirlər. Bütün bu işlərdə muzey əməkdaşları onlara yaxından kömək edir, çəkilişlərin uğurlu alınması üçün əlverişli şərait yaradırlar.

Dahi bəstəkarın ev-muzeyi həm də tədris ocağı kimi fəaliyyət göstərir. Belə ki, hər il Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin, həmçinin Azərbaycan Turizm və Menecment Universitetinin müvafiq fakültələrinin tələbələri Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyində maarifçilik təcrübəsi keçirirlər. Muzey əməkdaşları tələbələrin muzey işini

daha yaxından mənimsəmələri üçün şərait yaradır, muzeyin strukturu, fəaliyyəti barədə onlara ətraflı məlumat verirlər.

Muzeyin elmi işçiləri arxivlərə, kitabxanalara, əlyazmalar fonduna, müxtəlif muzeylərə gedərək Hacıbəylilər irsinin araşdırılmasını davam etdirir və əldə olunan yeni materiallar, informasiyalar barədə dövrü mətbuatda maraqlı yazılarla çıxış edirlər.

Son illər Üzeyir Hacıbəylinin təvəllüd günləri Respublikamızda keçirilən Beynəlxalq Musiqi Festivalları ilə də yadda qalır. Belə festivallar çərçivəsində tərtib edilən konsert proqramlarının bəziləri tamaşaçılara bəstəkarın ev-muzeyində təqdim edilir.

2005-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin 120illik yubileyi ərəfəsində Azərbaycan respublikası Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamına əsasən bəstəkarın ev-muzeyi əsaslı şəkildə təmir olun-

du.

Bu təmirdən sonra ev-muzeyi xeyli genişlənməmişdir. Belə ki, darısqallıq ucbatından illərlə muzeyin fondunda saxlanılan dəyərli əşyalar, rəsm əsərləri ekspozisiyaya gətirilərək müvafiq otaqlarda yerləşdirilmişdir. Burada həmçinin ümummili lider Heydər Əliyevin xatirə guşəsi də yaradılmışdır.

Hal-hazırda muzeydə bəstəkarın əbədi irsinin köhnə əlifbadan latın qrafikasına çevrilməsi, musiqilərinin isə köhnə lentlərdən yeni disklərə köçürülməsi işi başa çatdırılmışdır.

Son illər Heydər Əliyev Fondunun "Üzeyir dünyası" layihəsinin nəşrləri üçün materialların toplanmasında bəstəkarın ev-muzeyinin əməkdaşları da iştirak etmişlər. Bu nəşrlərdən nümunə kimi biz Tofiq Hacıyevin "Üzeyir Hacıbəylinin bədii dili", Kamilə Dadaşzadənin "Vosxojdnie (Üzeyir Qadibeyli i aşığıskoe is-

kusstvo: intellektualqny dialoq)”, Ağamusa Axundovun və Qəzənfər Kazımovun birgə yazdıqları “Üzeyir Hacıbəylinin dili”, Fəttah Xalıqzadənin “Üzeyir Hacıbəyli və folklor”, Sərdar Fərəcovun “Üzeyir Hacıbəyli müasirlərinin xatirələrində”, Bəkir Nəbiyevin “Üzeyir Hacıbəyli ömürnaməsi” həm rus, həm də azərbaycan dillərində “Üzeyir Hacıbəyli” (məqalə, oçerk, esse, arxiv materialları) ktblarını göstərə bilərik.

2013cü ildə Los-Ancelesdə Dorothy Chandler Pavilion teatrında “Arşın mal alan” operettası tamaşaya qoyuldu. Həmin tədbirdə bəstəkarın ev-muzeyinin direktoru iştirak edirdi. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, bu ölməz operettanın 100 illiyi münasibəti ilə orada hazırlanan iri həcmli banner də bu gün Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyində nümayiş etdirilir.

Həmin il həm də Fransada TURKSOY-un yaranmasının 20 illiy münasibəti ilə keçirilən tədbirlər çərçivəsində “Arşın mal alan” operettasının 100 illiyi qeyd olundu. Bu münasibətlə orada nümayiş olunan sərginin təşkilində bəstəkarın ev-muzeyinin əməkdaşlarının da xidməti olmuşdur.

Son təmirdən sonra dahi bəstəkarın ev-muzeyində bir sərgi salonu yaradıldı. Bu sa-

londa onun əsərlərinin yaranması, ilk tamaşası tarixlərində geniş tematik sərgilər təşkil edilir, surətinə həsr edilmiş rəsm əsərləri nümayiş etdirilir.

Hal-hazırda muzey otaqlarının və sərgi salonunun divarlarını M.Abdullayev, İ.Nəcəfzadə, O.Sadıqzadə, T.Sadıqzadə, A.Hüseynov, Ə.Əliyev, Elturan və başqalarının Üzeyir Hacıbəylinin surətinə və yaradıcılığına həsr etdikləri əsmlər nümayiş etdirilir. Üzeyir Hacıbəyli surətinə rəssam hüseyin Hacıyev də müraciət etmişdir. Belə ki, o, bəstəkarın həm öz surətini, həm də personajlarının surətlərini işləyərək Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyinə təqdim etmişdir. Bu rəsmlər muzeyə gələn tamaşaçıların böyük marağına səbəb olur.

Rəsm salonundakı maraqlı rəsmlərdən biri də “Rostropoviçlər ailəsi Hacıbəyililər ailəsinin qonağıdır” adlanır. Bu rəsmi müəllifi mərhum sənətkar Ənvər Əliyevdir.

1925-ci ildə Üzeyir Hacıbəyli ilk simli kvartetini yaradır. O, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rəhbəri və təşkilatçısı kimi simli kvartetə rəhbərlik etmək üçün Moskva Konservatoriyasından Leopold Bitoldoviç Rostropoviçi Bakıya dəvət edir. L.Rostropoviç, həyat yoldaşı Sofa Nikolayevna Fedotova

ilə birlikdə Bakıya gəlir. Bakıda olarkən bu ailə Üzeyir bəyin evində qonaq olur. Rəssam Ənvər Əliyev bu mövzuda sujetli bir rəsm çəkərək Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyinə təqdim etmişdir. Rəsmdə L. Rostropoviç violonçeldə ifa edərkən təsvir edilmişdir. Həyat yoldaşı Sofa Nikoayevna onu royalda müşayiət edir. Qarşı tərəfdə isə Üzeyir bəylə həyat yoldaşı Məleykə xanım əyləşmişlər. Gənc Üzeyir bəyin bütün diqqəti çalınan musiqidədir. Məleykə xanımın dizisi üstündə Rostropoviçlərin kiçik oğlu Slava əyləşmişdir. Pəncərədən süzülən günəş işığından, stolun üstündəki səmənidən görünür ki, bu ailəvi görüş bahar fəslinə təsadüf etmişdir. İlk baxışdan hiss olunur ki, bu iki ailəni möhkəm dostluq telləri birləşdirir.

Rəssam Ənvər Əliyevin bu rəsmi muzeyin ən maraqlı və tamaşaçıların diqqətini çəkən rəsmlərindən biridir.

Tamaşaçıların marağına səbəb olan eksponatlardan biri də bəstəkarın alman istehsalı olan "Bekker" adlı royalıdır. Əsərlərinin tacı olan "Koroğlu" operasını, "Sənsiz", "Sevgili ca-

nan" romanslarını Üzeyir bəy məhz bu royalda bəstələmişdir. Kim bilir, əcəl aman versəydi bu royalda daha hansı sənət inciləri yaranacaqdı. Xalq şairi Qabil bəstəkarın ev-muzeyini ziyarət etdikdən sonra bu tarixi royala aşağıdakı şeiri ithaf etmişdir:

*Üzeyir... Sahibsiz qalıb bu royaldə,
İnnabı məxmərə büürünü bərk-bərk
Möhtəşəm sükuta dalıb bu royaldə,
Şirmayı dilləri dillənməyəcək...*

*...Köhnə bir küçədə kiçik bir bina...
Dəyib-toxunulmaz bülbül yuvası,
Burda "Koroğlu"nu verdi cahana
Böyük Üzeyirin böyük dühası.*

Hazırda muzey özünün ikinci yüksəliş dövrünü yaşayır. Bu gün bəstəkarın ev-muzeyinin əməkdaşları Üzeyir Hacıbəyli irsinin göz bəbəyi kimi qorunub gələcək nəsillərə çatdırılmasını müqəddəs borc hesab edirlər.....